

Ткаченко Оксана Василівна

*Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
кандидат біологічних наук, доцент кафедри
біології*

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЕНТОМОФАГІВ У БОРОТБІ ЗІ ШКІДНИКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР НА ЧЕРНІГІВЩИНІ

Останнім часом в галузі сільськогосподарського виробництва спостерігається зниження родючості ґрунтів, втрати врожаїв через комах-шкідників, забруднення агроландшафтів хімікатами, що веде до зниження родючості ґрунтів і якості сільськогосподарської продукції.

Сільськогосподарські культури та садові насадження в Україні досить інтенсивно обробляються різноманітним спектром хімічних препаратів. Їх тотальне використання супроводжується масовою загибеллю чисельних популяцій корисних видів комах-паразитів, хижаків, запилювачів та «нейтральних видів».

Так, з використанням пестицидів, особливо інсектицидів, гостро постала проблема отруєння бджіл. Крім виробництва меду бджоли відіграють важливу роль в аграрному секторі як запилювачі квітів. Найчастіше отруєння бджіл спостерігається протягом весняно-літнього періоду при масових обробках інсектицидами сільськогосподарських посівів.

За показниками досліджень 90-98% інсектицидів не потрапляють на об'єкти призначення і завдають шкоди навколишньому середовищу. В останні роки почастишали випадки загибелі бджіл й інших корисних комах внаслідок застосування пестицидів. А це веде до порушення біоценотичних взаємовідносин.

Крім того, що тривалий час економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, великих втрат природні ресурси України зазнали під час війни.

Враховуючи все вище зазначене, необхідно впроваджувати прийоми біологічного контролю стабілізації агроценозів.

На території Чернігівщині вирощуються, в основному, такі сільськогосподарські культури як кукурудза (загальна площа 9543,89 га), сонях (загальна площа 6037,16 га), пшениця озима (загальна площа 563 га), овес (загальна площа 534 га), рапс озимий (загальна площа 350

га). В менших об'ємах вирощують гречку (загальна площа 80 га), сою (загальна площа 70 га), боби кормові (загальна площа 2 га), часник (загальна площа 0.12 га).

Ці культури вражаються різними групами шкідників. Багатоїдні шкідники завдають великих втрат сільському господарству. Найбільш небезпечні з них – комахи з ряду прямокрилих – саранові, капустянки; з ряду твердокрилих – ковалики, чорниші, пластинчастовусі; з ряду лускокрилих – озима совка, совка-гамма, люцернова совка, лучний метелик, стебловий метелик.

Крім багатоїдних шкідників, зернові злаки пошкоджують клопи-черепашки, злакові попелиці, трипси, злакові мухи, смугаста хлібна і стеблові блішки, п'явиця, хлібні жуки, зернові совки.

Зернобобові культури пошкоджують гороховий зерноїд, горохова плодожерка, бобова вогнівка, бульбочкові довгоносики, горохова попелиця.

У боротьбі з шкідниками доцільно використовувати біологічні методи боротьби як такі, що фактично не завдають шкоди природним ресурсам.

До природних ворогів комах належать ентомофаги хижакі і паразити. Природний метод боротьби з шкідниками рослин не дуже популярний, але він здатний скоротити застосування хімічних засобів.

Перше місце серед біологічних засобів боротьби зі шкідниками сільськогосподарських культур займає трихограма. Також розповсюдженими ентомофагами наших широт є сонечка, шкіроїди, щипавки, клопи, мухи-дзюрчалки, золотоочки та інші.

Серед хижих комах найбільш відомі жуки-кокцинеліди, або сонечка, Вони знищують попелиць. Сонечка, крім того, живляться листокрутками, білокрилками, кліщами-фітофагами.

Темп розмноження попелиць, листоблішок, кліщів стримують хижі личинки мух сирфід, галиць, сітчастокрилі, трипси та клопи.

Серед комах-паразитів найбільше значення мають перетинчастокрилі апантелес, трихограма та теленомуси. Їх дія найбільш ефективна при створенні сприятливих умов для їх існування та привабленні їх на конкретні ділянки.

Велику роль в агробіоценозах відіграють хижі жукелиці, що живляться комахами, котрі мешкають у ґрунті: гусінню підгризаючих і листогризучих совок, лучного і стеблового метеликів, дротяниками. Деякі хижакі мешкають на рослинах (красотіл великий) і знищують гусінь непарного кільчастого шовкопряда.

У боротьбі з глодовим, звичайним павутинний, червоним яблуневим і бурим плодовим кліщами, які пошкоджують плодове насадження, ефективним є використання хижих кліщів родини фітосейд. За 2-3 тижні хижі кліщі з'їдають рослиноїдних. Навесні хижі кліщі знищують звичайних кліщів ще до їх пробудження.

Таким чином, з метою збереження довкілля, природного балансу, зменшення навантаження на природні та агросистеми хімічних речовин (інсектициди, акарициди, гербіциди тощо), а також задля запобігання отруєнь медоносних комах та інших тварин, які не завдають шкоди агросистемам, на території Чернігівщини доцільно використовувати біологічні методи захисту агрокультур за допомогою ентомофагів.

Література

1. Писаренко В.М. Інтегрований захист рослин / Писаренко В.М., Піщаленко М.А., Поспелова Г.Д., Горб О.О., Коваленко Н.П., Шерстюк О.Л. // Полтава, 2020. 245 с.
2. <http://fitolab.gov.ua/index.php/inform/statty/162-2022-09-20-13-07-59>
3. <https://tripoli.land/ua/baza/agrofirmy/chernigovskaya>

Мачульський Григорій Миколайович

Національний університет

*«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
завідувач кафедри лісового господарства та
агротехнологій*

Шапошнік Сергій Васильович

*Національний університет «Чернігівський
колегіум» імені Т.Г. Шевченка, магістрант*

ІНТЕГРОВАНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ПП «ВИМАЛ-АГРО»

Постановка проблеми. У сучасних умовах зміни клімату і зростання вимог до сталого виробництва, агропідприємства регіону Полісся, такі як ПП «Вимал-Агро», стикаються з численними викликами у вирощуванні кукурудзи. Основними проблемами є